

3. нові нано- та smart- (розумні) матеріали [2].

Адаптація вітчизняних підприємств до роботи в нестабільному зовнішньому середовищі, що динамічно змінюється щодо ринку, є складною. Темпи освоєння та освоєння нових видів продукції зменшились. Відповідно зросла частка добувних галузей і галузей на початковому етапі переробки сировини. Складна ситуація склалася в машинобудівному комплексі України. Відбулося падіння обсягів виробництва, погіршилися показники оновлення продукції, загалом відзначається надзвичайно низький рівень інноваційних процесів. Ця галузь виявилася неконкурентоспроможною на світовому ринку. У зв'язку з цим стає необхідним проаналізувати стан інноваційного розвитку машинобудування в Україні, з'ясувати, які фактори стримують інноваційну діяльність вітчизняних підприємств, та знайти шляхи вирішення проблем. Водночас ця сфера має певні проблеми розвитку. Одним з головних питань, з якими стикається машинобудування, є старіння персоналу та відсутність кваліфікованих спеціалістів.

У сучасних умовах успіх ринкових перетворень в Україні головним чином залежить від темпів зростання ефективності виробництва в машинобудуванні, оскільки саме ця галузь може забезпечити швидке поживлення інноваційних процесів у національній економіці. Останнє особливо важливо сьогодні, коли у світі спостерігається тенденція до збільшення ролі наукомістких галузей. Необхідність активізації інноваційних процесів у машинобудуванні зумовлена також постійним загостренням конкуренції, що вимагає прискорення процесів адаптації виробників до вимог ринку.

Література:

1. Касич А.О., Канунікова К.О. Інноваційна активність підприємств України: динаміка, проблеми та шляхи вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 22. С. 21-24.

2. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: моногр. / за наук. ред. д.е.н., проф. А.І. Крисоватого та д.е.н., проф. О.М. Сохацької. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 478 с.

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

*Козак Л.С., канд. екон. наук, професор;
Федорук О.В., канд. екон. наук, доцент
Національний транспортний університет, м. Київ*

Процес глобалізації являє собою якісно новий етап розвитку світової економіки та інтернаціоналізації господарського життя, коли світове господарство перетворюється в цілісну економічну систему, складовими якої є

національні економіки. Одним з основних джерел глобалізації є феномен транснаціоналізації.

Транснаціоналізація господарського життя – це якісно новий етап інтернаціоналізації господарського життя, який характеризується різким зростанням ролі зовнішніх факторів розвитку всіх держав і створенням транснаціонального капіталу; процес посилення ролі транснаціональних корпорацій у світовій економіці; переміщення капіталу із країн з його надмірною кількістю в країни, де він знаходиться в дефіциті, але в надлишку є інші фактори виробництва, які не можуть бути раціонально використані у відтворювальних процесах через нестачу капіталу [1].

ТНК проводять свої транзакції на основі розроблених глобальних стратегій, пов'язуючи національні і регіональні ринки та забезпечуючи цілісність світового господарства.

За офіційним визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку, транснаціональні корпорації – це міжнародні підприємства, що об'єднують юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів діяльності в двох чи більше країнах і проводять єдину економічну політику та загальну стратегію завдяки одному або декільком центрам прийняття рішень. До ТНК належать ті міжнародні підприємства, показники діяльності яких задовольняють таким критеріям:

1) наявність материнської компанії і підрозділів за кордоном не менше ніж у 2 країнах світу. Закордонні підрозділи можуть засновуватися компанією на основі прямих іноземних інвестицій через створення виробничих потужностей або через злиття та поглинання інших підприємств;

2) контроль активів закордонних підрозділів – передбачає, що частка акціонерного капіталу в дочірньому підприємстві, що належить материнській компанії в іншій країні, становить 10 % або більше. У деяких країнах цей поріг може бути вищим, наприклад, у Великій Британії частка іноземного капіталу має становити 20 % і більше.

Сьогодні економічний потенціал деяких ТНК перевищує економічний потенціал не лише окремих країн, а й регіонів світу. Світовий досвід засвідчує, що саме ТНК є структурним елементом економіки багатьох країн, рушійною силою їх розвитку та підвищення ефективності.

Згідно критерію положення підрозділів ТНК в ланцюжку цінності, ТНК діляться на три групи:

– горизонтально інтегровані ТНК (підрозділи виробляють схожі товари та послуги в різних частинах світу, наприклад «Nestle»);

– вертикально інтегровані ТНК (одні підрозділи виробляють товар, який являється сировиною для іншого підрозділу, наприклад «British petroleum»);

– роздільні ТНК (підрозділи корпорації вертикально чи горизонтально не об'єднані, наприклад «General Electric») [2].

Більшість транснаціональних корпорацій припадає на нафтову, хімічну промисловість, автомобілебудування та електроніку. Це пояснюється тим, що в цих напрямках простіше, вигідніше створювати міжнародні виробничі

об'єднання. Більше половини, а саме 60 % міжнародних компаній, зайнято у сфері виробництва, 37 % – у сфері послуг і 3 % – у видобувній промисловості та сільському господарстві. ТНК складають половину найбільших економік світу, контролюють 50 % світової торгівлі і 67 % зовнішньої торгівлі. На частку ТНК припадає 90 % продажів патентів, ліцензій, ноу-хау.

ТНК відіграють важливу роль у поширенні міжнародних стандартів підготовки кваліфікованого персоналу. Діяльність ТНК змушує керівництво місцевих компаній змінювати технологічний процес, практику виробничих відносин, витратити більше коштів на підготовку та перепідготовку персоналу, приділяти більше уваги якості продукції. У результаті підвищується інвестиційна привабливість країни для іноземних інвесторів, що дозволяє залучати в країну додаткові капіталовкладення.

Важливо також зазначити значимість корпоративних стратегій ТНК, оскільки вони відіграють особливу роль в стратегічному менеджменті транснаціональних корпорацій. Саме корпоративні стратегії відповідають за комбінування бізнес-одиниць та управління бізнес-портфелем компанії [3].

В Україні працює значна кількість ТНК в різних галузях, що забезпечує імпорт ефективних технологій виробництва, підвищення ефективності менеджменту, зменшення безробіття та збільшення грошових надходжень в національну економіку.

Таким чином, як форма міжнародного бізнесу, ТНК мають низку незаперечних переваг перед національними компаніями, їх зарубіжні філії відіграють винятково важливу роль у забезпеченні доступу фірми до іноземних ринків, зниженні витрат виробництва, підвищенні прибутку. Розширення за рахунок іноземних філій сфери обігу та виробництва і зростання їх ефективності сприяє посиленню фінансової стійкості ТНК.

Література:

1. Менеджмент міжнародної діяльності підприємств: навчальний посібник: уклад. А.Р Дунська, К.О. Кузнєцова. Київ: КІП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 154 с.

2. Міжнародний бізнес: навчальний посібник / С.В. Тарасенко, Ю.М. Петрушенко. Суми: Сумський державний університет, 2021. 222 с.

3. Козак Л.С., Федорук О.В. Тенденції розвитку торговельно-економічних зв'язків України з країнами світу // Вісник Національного транспортного університету. 2021. № 2 (49): Серія «Економічні науки». С. 95–104. <http://doi.org/10.33744/2308-6645-2021-2-49-095-104>